

KONCERTEKRŐL

Fittler Katalin

**Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara
– 2023. június 16.-19.**

Müpa-Bartók Béla Hangversenyterem

Széles körben ismert a mondás: „a vágy halála a beteljesülés” – de legalább annyira a vágyak természetéhez tartozik, hogy „elülnek s felhorgadnak megint”. És nemcsak nálunk, magyaroknál. Ennek bizonyossága, hogy a Budapesti Wagner Napok rendezvényeire visszatérően zarándokol megannyi külföldi is.

A 2023-as Wagner Napok programján egyetlen alkalommal szerepelt a Tetralógia (amely korábban két alkalommal is teltházat vonzott), s hozzá egy zenekari est társult. Koncentrálódtak tehát a vágyak – s hasonlóképp, némiképp „koncentrálódott” az előadás is.

Ebben az évben tehát – sokadszorra – egyetlen alkalommal tudta felmutatni a befektetett munka eredményét a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara. Méltányos és illő, hogy – jobb későn, mint soha alapon – dokumentálásra kerüljön az az egészen kivételes teljesítmény, amelyet az együttes (nyilvánvalóan kiegészítő közreműködésével) évenként felmutat. Kezdetben a számokra szokatlan feladat megoldására való vállalkozás, és eme vállalkozás zeneileg értékes eredménye a meglepetés erejével hatott. Utána fokozatosan „hozzászoktunk”, hogy a Wagner-napok rezidens zenekara felnőtt a feladathoz, és még azt is biztosítani tudja, hogy Wagner elképzelése értelmében, egymást követő napokon szólaljanak meg a Tetralógia egyenként is rendkívüli igénybevételt igénylő darabjai. Sőt, már-már azt is természetesként könyveltük el, hogy egyazon évadban kétszer is vállalkoznak erre az erőpróbára.

Az évek (lassanként: évtizedek) során tagságában módosult az együttes, általános gyakorlat ez – az viszont ritkaság, hogy a rutinos Wagner-játékosokhoz felnőjenek az időközben társult, többségében fiatalabb zenekari muzsikuskok. Az eredmény – amelyben nem kis része van Kovács János karmester áldozatos betanító munkájának – egyenletesen magas színvonalú előadások születése, évről-évre.

A Ring mindig megkülönböztetett helyet foglalt el a programokban. Indokolja ezt maga a wagneri monumentális alkotáson túl a közönség részéről megnyilvánuló felfokozott érdeklődés. Hogyisne, hiszen megannyi lehetőséget kínál: egyszeri egy-esti találkozást, kiválasztva a legrövidebbet (A Rajna kincse), a

legnépszerűbbet (A walkür), a legcselekményesebbet (Siegfried), vagy épp a konklúziót (Istenek alkonya), avagy több-kevesebb sikerrel vállalkozva a teljes ciklus végigkövetésére. És akinek ez egyszer sikerült, óhatatlanul is „függővé” vált. És itt jöhetnek az örökérvényű „igazságok”, az ismétlésről (mint a tudás anyjáról, és a ráismerésről, mint örömforrásról), a felfedezések kimeríthetetlen tárházáról (sokadszori végighallgatás során is bőven akad felfedeznivaló, ami sikerélmény a hallgatónak, lett-légyen szakmabeli vagy laikus: minden alkalommal úgy érzi, hogy „kapott” valamit, gazdagodott – s ez így is van!).

A fesztiváloknak és hasonló rendszeresedett programoknak szinte „szükségszerű” velejárója az emlékmegőrzéshez hozzájáruló souvenirök elszaporodása. Ebben is jeleskedik ez a rendezvény, s a bőséges választékban szlogenek is erősítik a közönség ragaszkodását ehhez a – cégér nélkül is különleges – kínálatához. Igen, a „magyar Bayreuth” fogalom nemzetközileg meggyökeresedett – habár az alapvető különbség észrevételéhez nem szükséges zenei előképzettség. Bayreuthban a sötét nézőtérről kizárólag a színpadra koncentrálódik a figyelem – a közönség semmiféle „tájékoztatást” nem kap az előadások során. Elengedhetetlenül szükséges az előzetes, alapos felkészülés, kiváltképp idegen anyanyelvűek számára! Budapesten viszont három nyelvű felirat (magyar, német, angol) vetítése segíti a tájékozódást – más kérdés, hogy a szöveg követése némiképp elvonja a figyelmet a látványról, s tegyük hozzá, közvetve a hallanivalóról is. Nos, idén némi Bayreuth-feelinget kapott az a közönségrteg, amelyik nem a színpad háttérébe kivetített szöveget, hanem a nézőtér fölött elhelyezett kívánta/tudta követni, tehát a II.-III. emeleti középerkélyen ülők, amikor szinte egy felvonáson keresztül vetítés nélkül maradtak... Jó lenne tudni, mennyiben változott az adott részekhez való viszonyuk. Vajon pótolta-e az akusztikus-vizuális élmény az információkat, avagy leköttötte a figyelmüket az igyekezet, hogy mindennek ellenére próbálják követni a történéseket? Mindenesetre, ízelítőt kaptak abból, milyen a bayreuth-i légkör – és főként: a saját bőrükön érezhették az előzetes felkészülés szükségességét.

A „föld és ég között” ülők azon része, amely rálátott a színpad egészén túl a zenekarra is, élvezetesen leköthette a figyelmét – és verbális segítség híján, jobban ráérezhettek arra a fantasztikus többlet-haszonra, ami a sokat „cikizett” vezérmotívumok használatának köszönhető. Ugyanakkor megtapasztalhatták a zenei szerkezet sokrétűségét, sokrétegecsességét is: nincs olyan

jelenet, amely leredukálható lenne vezérmotívumokra felűzött cselekmény-elmondásra! Az akusztikus „csoda” fundamentumát kétségkívül a zenekar jelenti, ám a cselekményeket a szereplők jelenítik meg – éspedig sajátos látványkeretben. A 2019-es felújítás legnagyobb újdonságát a díszletként vetített film újragondolása jelentette. Részben tartalmilag, alkalmazkodva a hallgatóság ingerküszöbének módosulásához, de legfőképp a technikai korszerűsítés lehetőségeinek alapos kihasználásával. S bár az emlékezet igencsak szubjektív „lyuk-kártya”, a korábbi háttérképek, videoklipek feltűnő módosulásai tetszéssel találtak, miközben megannyi visszatérő elem az otthonosság érzetét keltette.

S ha már az emlékezetnél tartunk: vajon hányan olvassák el figyelmesen a programfüzetet? Az idei például a tavalyi változatlan újraközlése, csupán a szereposztásban vannak változások, s ennek következtében a rövid életrajzokat tartalmazó fejezetben. Továbbmenve: ki emlékszik a tavalyi szereposztásra (gonoszkodó kérdés: és az ideire)? Vajon a közönség mekkora hányada tud nevet társítani az énekesekhez?

Van egy „erős mag”, a Wagner Társaság lelkes tagjai, akik bámulatra méltó „mutatókat” őriznek a fejükben – egy-egy szerep megformálóinak örát gondolkozás nélkül tudják sorolni, sőt, többé-kevésbé szubjektív „erőviszonyokról” is tájékoztatnak, mikor-melyik szereplőválasztás volt telitalálat. A többség, még a rendszeresen visszatérő szakmabeli is, inkább csak impulzusokat, emlékképeket őriz – a nagy pillanatokét, a látványként megörökített színpadi szituációkat és a torokszorító zenei pillanatokot.

Ki-ki a korábbi emlékeihez „rendezheti” az újabb emlévényeket – aki pedig újoncként csatlakozott a Wagner-hívők köréhez, jól teszi, ha minél több alakításhoz nevet társít, akár összehasonlításhoz szükséges tényanyagként.

Az idei énekesgárdában örömmel regisztrálhattuk a hazai erők megerősödését. „Régi ismerősként” köszönthettük a sellőket (Sáfár Orsolya, Fodor Gabriella, Kálnay Zsófia), akik eme vizitüendérek „kétlábú” különlegességei, felismerhettük a „jaj, be gyöngyön járó” erdei madárban Zemlényi Esztert, s ha máshonnan nem is, a szereposztásból észrevehettük, hogy Gál Erika Erda teljes szerepén (A Rajna kincse, Siegfried) túl a további estéken is fellép (Grimhilde A walkürben, 1. norna Az istenek alkonyában. A Rajna kincse Freiája, Horti Lilla a negyedik estén Gutruneként lépett színre. Alig változik személyükben a walkürok csapata, Haja Zsolt Donnere pedig régi ismerősnek tűnik (Froh-ként ezúttal Pataky Dániel társult hozzá. Idén meglepetést az óriások okoztak: Bretz Gábor markáns Fasoltját kevéssé meggyőző Fafnerként bunkózta le Lukasz Konieczny, aki korábban

Wotanként kereste helyét a Müpa-beli előadógárdában. Idén három estén három Wotant láthattunk-hallhattunk: Günther Groissböcköt, Aris Argirist és Egils Siliņš – alkatok, hangok, s a színpadi jelenlét ereje tekintetében tanulságosan összevethető énekeseket. Tavalyi Hagenünk, Albert Dohmen ezúttal Hundingként is fellépett.

Visszatérve a magyarokra, nemzetközi mezőnyben is kimagasló Schöck Atala Frickája (néha már-már „borul” a főisten-pár aránya, a házastárs intellektuális fölénytől veszélyeztetve), és magával ragadó Kálmán Péter Alberich-alakítása, amihez nem kis részben járul hozzá az a többlet, hogy pusztá megjelenésével, gesztusaival, remek játékával színpadi főhőssé lép elő.

Mimeként Jürgen Sachernek remek elődök emlékével kell megbirkóznia – nem úgy a Budapesten rendkívüli népszerűségnek örvendő Christian Franznak, aki szinte azonos lett számunkra Logéval (ebben a szerepében elsöprő erővel meggyőzőbb, mint a többi Wagner-figuraként, s ez vélhetőleg leginkább hangszínével, s az avval való bánni-tudással magyarázható). Ha már a játéknál tartunk: Siegmund (Stuart Skelton) és Sieglinde (Simone Schneider) párosként remekelt, amennyiben gesztusokkal, apró mozdulatokkal látványként is sokat tudtak közvetíteni abból a rejtélyes folyamatból, ahogyan önmagukra ismernek egymásban. Kérdés, hogy vajon mennyi figyelem jut az ilyen rezzenéseknek, miközben halad a cselekmény és árad a zene. Előadásuk érzelmi-indulati töltésének hatása alól aligha vonhatta ki magát bárki!

Elementáris erővel toppant a színre Siegfried, megjelenésével hozta a félelmet nem ismerő, erős fiatalember figuráját Stefan Vinke, akit tavaly zárt szívébe a Müpa-közönség. A Siegfried zárójelenete volt talán az egyetlen, ahol a „voce” diadalmaskodott a kifejezés felett: Magdalena Anna Hofmann Brünnhildéje indokolatlan harsánysággal ébredt hosszú álmából, s ezzel csökkentette a jelenetben rejlő meghittséget. Ez az, amikor a kevesebb – több lett volna..., miközben zenei értékét erőteljesen érvényre juttatta.

A Wagner Napok életrehívójának, eszmei és gyakorlati főhősének, Fischer Ádámnak különös érzéke van ahhoz, hogy állandóan figyeljen énekesekre, irányítva, egy-szersmind segítve szerepük minden mozzanatát. Alig fordult elő, hogy a jogos és átélt fokozások hevében elnyomta volna valamelyik szereplőt a zenekar harsogása (ilyenkor az empatikus néző az olvasott szöveget szinte „behallotta” az instrumentális varázsba). A világnagyságot Iréne Theorin képviselte, akinek a második és a negyedik est Brünnhildéjeként a legmaradandóbb megrendítő élmények köszönhetőek. Ő mindent tud: színpadi játéka egyértelműen átlényegülés, és tökéletesen megvalósítja Wagnernek azt a hangoztatott véleményét,

hogyan a zene kifejezőeszköz, nem pedig öncél (igaz, abban viszont rendkívül fontos), a mondanivaló, a dráma megjelenítése során. Éneke az indulatok hevében néha már-már deklamálással lényegült – és az egyszerűség is lélegzetelállító hatást tudott elérni. Nála mindig minden szituációhoz-kötöttségéből adódott, míg másoknál a remek alakítások során hangsúlyozottan előtérbe kerültek zenei szempontok. De soha több kifogásolnivalónk ne legyen, mint hogy színükben hasonlítottak az azonos hangfajú szolamok (tehát, a zenei kidolgozottság nagyobb erényük volt, mint a karakter érvényre juttatása), és viszonylag szűk dinamikai keretben jutottak érvényre.

A négy est legemlékezetesebb jellemzője a dirigens mindenkor remek tempóválasztása, a hirtelen váltások, az időtlenné kimeredő (a tényleges időtartamot szinte mérhetlenné tevő) szünetek, legyen szó pillanatnyi szünetről erős dinamikai kontrasztnál (amelynek hatása a hangszerelésből is adódik), avagy szinte „generálpauzáról”.

Nem csupán nézői és hallgatói lehetünk ennek a bármiféle aktualizálástól mentes, ám napjaink emberét megszólító világdrámának, hanem empatikusan aktív megélt – a katarzis ritka lehetőségének birtokában. Ez biztosítja az ismételt újrachallgatási vágyak továbbélését.

Malina János

MÁV Szimfonikus Zenekar

– 2023. június 23.

Zeneakadémia

A MÁV Szimfonikus Zenekar június 23-i évadzáró hangversenye Takács-Nagy Gábor vezényletével és Várjon Dénes közreműködésével zajlott le a Zeneakadémián; műsorán két Brahms-kompozíció, a korai, *d-moll zongoraverseny* és a 3., *F-dúr szimfónia* szerepelt. A szimfonikus Brahms első nagyszabású bemutatkozása és a pályája tetőpontján járó zeneszerző egyik legkomplexebb, legszemélyesebb alkotása jól egészítette ki egymást. Ami a fiatalkori műben még nem lehetett jelen: a formálás mennyi biztonsága, a zenei-költői tartalom kimeríthetetlen gazdagsága és a részletek mesteri kezelése, azt ellensúlyozza a fiatalság heves szenvedélyessége és energiája, amelyet kevés művész képes olyan szuggesztíven érzékeltetni, mint Várjon Dénes. Megtermészetesen Takács-Nagy Gábor, akinek oly régóta Várjon egyik legközelebbi zenész-partnere, és akivel oly szembeszökően közös nyelvet beszélnek.

Takács-Nagy már a versenymű első ütemeiben letette névjegyet: azonnal, *in medias res* a dráma sodrába kerültünk, szinte láthatóvá vált a belőle áradó, koncentrált energia (jóllehet olyan helyen ültem, ahonnan nézve a zongora kinyitott fedele teljesen eltakarta őt). Ez

az életre-halálra történő zenélés – amely egy pillanatra sem válik erőszakossá vagy külsőséggé – karmesterrünk egyik legfontosabb személyiségjegye, és a koncert egész tartama alatt változatlanul jelen volt. Várjon Dénes monumentális nyugalma – közeli rokona a Ránki Dezsőének – első ránézésre más képet mutat, valójában azonban a zene minden rezdülését ugyanazzal a maximális intenzitással és azonosulással követi, mint karmester kollégája.

Az első tétel zaklatott nyitó anyagának lenyugvása és belesimulása a harmonikus *d-moll* melléktéma megragadó szépséggel és hitelességgel bontakozott ki előadásukban. A zenekar puha és meleg hangzása, Várjon szólóinak varázslatos finomsága, a zene élettelisége, a meghitt, himnikus vagy drámai pillanatok szuggesztivitása különleges zenei élményt jelentett.

A lassú tételben tovább gyönyörködhettünk a zenekar igényesen dolgozott, sötéten izzó hangzásában, s a szólista igen kifejező agogikai szabadságában, a külön-külön élő és lélegző szolamok összjátékában, és a zenekari anyaggal fanyar diszszonációkban öszszefonódó zongoratóka végtelenül érzékeny megszólaltatásában. A zárótételt a zenekari gesztusok erőteljes karaktere, a kissé köteleességszerű fugató-szakasz Takács-Nagy általi életre lehelése mellett Várjon immár tündéri vonásokat is magára öltő játéka, s nem utolsó sorban a sziporkázóan virtuóz, mégis mélységeket idéző nagy cadenzája tette rendkívül emlékeztessé.

Végül a zongorista Brahms op. 118-as *A-dúr intermezzójának* megragadó – és szép személyes gesztussal a közönség soraiban ülő barátjának ajánlott – előadásával búcsúzott el a közönségtől.

Dráma és szenvedély – ezek maradtak az interpretáció kulcsszavai a hangverseny második felében is. Ezúttal nem egy lassú bevezető szakasz, hanem egy lendületes, *Allegro con brio* jelzésű tételkezdet szolgáltatott alkalmat arra, hogy Takács-Nagy Gábor hatalmas lendülettel kitarja egy zenei birodalom kapuját. S hogy továbbra is lankadatlan szorgalommal és érzékenységgel kutassa és találja meg a partitúra rejtett kincseit: a csellók vagy a nagybőgők pizzicatóinak érzéki puhaságát, vagy egy máskor alig meghallható, szordinált brácsamotívum elragadó finomságát. A hatalmas lélegzetű dallamívek és intim pillanatok, végtelenen sűrített, mégis bármikor tovább fokozható zenei folyamatok, nagy műgonddal kicsiszolt hangzások és akkordok megszólaltatásában a zenekar méltó partnere volt az őt úgyszólván hipnotizáló karmesternek. Akiről azt mondhatom még el, hogy a szimfónia egy világhírű karmester által néhány héttel vezényelt, ragyogó budapesti előadását ez a mostani produkció talán nem múlta fölül, de emebben biztosan több volt a szív.

Különösen szembeszökő volt ez az Andante tétel idilli szakaszaiban, ahol Takács-Nagy gondos beintései mellől egy futó mosoly sem hiányzott. S itt és más tételben (mint már a zongoraversenyben is) feltűntek a szívmengetően szép fafúvós pillanatok.

Különösen emlékezetesen sikerült az enigmatikus „nem-scherzo” (Poco allegretto) tétel a maga végletesen legato karakterével, felsajgó nosztalgijával, szinte időtlen hullámverésével, amely végső soron valamiféle harmóniát, belenyugvást sugárzott. A zárótételben pedig még egyszer megcsodálhattuk Takács-Nagy zenélésének őszinteségét és tisztaságát, s a kezdeti fürge-energiikus – néha picit sejtelmes – hangból kinövő-kirobbanó, katartikus erejű befejezés monumentalitásának maradéktalan felidézését.

Fittler Katalin

Pannon Filharmonikusok

– 2023.július 22.

Zeneakadémia

Amikor 2002-ben felmerült a Fesztivál Akadémia Budapest (FAB) ötlete, elsősorban a kamaramuzsika ünnepe kívánt lenni. Kezdetől széleskörű érdeklődés kíséri a tíznapos rendezvénysorozatot, amely évről-évre meglepetésekkel tud szolgálni a júliusban a koncertévadot már erősen nélkülöző zenebarátoknak. Kimeríthetetlen lehetőségek tárháza, amelyet áthat a zeneszeretet. Leglátványosabb a hangversenyek iránti érdeklődés, amelyek azonban csupáncsak jéghegyek csúcsai: megannyi típusú programot kínál a különböző korosztályú muzsikusok számára, lehetőséget kínálva a rangos, nemritkán világszerte elismert muzsikusokkal való találkozásra, sőt, együtt muzsikálásra is.

Az idei program két nagyszabású zenekari estet is tartalmazott: a nyitókoncerten a Concerto Budapest játszott meghatározó szerepet, a Bartók-nap hősenek pedig egyértelműen a Pannon Filharmonikusokat tarthatjuk.

A művészeti vezetők (Kokas Katalin és Kelemen Barnabás) a FAB reprezentatív estjeivel régi gyakorlatot terveztek feleleveníteni: a 19. századi „akadémiákat”, amelyek programját zenetörténeti könyvekben elkerelkedett szemmel, hitetlenkedve szokás olvasni. Valljuk meg, a két szünettel néha több mint négyórás rendezvények aligha találnák meg helyüket a hagyományos koncertkínálatban.

De a Fesztivál Akadémia Budapest – más! És ehhez a mássághoz örömmel alkalmazkodnak az érdeklődők, mert a kivételes kínálatról mindig kiderül, hogy a hosszantartó élmények sorát gazdagítják.

A FAB közönsége hamar hozzászólt, hogy a művészeti vezetők élnek a műsorváltoztatás jogával – annál is inkább, mivel a különböző okokra-megfontolásokra visszavezethető módosulások többnyire többletet jelentettek. Máskor a meghirdetett műsor „meglepetését” az adta, hogy nem történt változás. Így volt ez a Bartók-napon is, amikor egyetlen este folyamán Bartók Béla négy versenyműve csendült fel (intermezzóként a Divertimentóval, amelyet a FAB Kamarazenekara játszott, szólamvezetőként a FAB nemzetközi művészeivel).

A Pannon Filharmonikusok nem először vállalkozik „megmérettetés” jellegű Bartók-programra: áprilisban a pécsi Kodály Központban Baráti Kristóf partnereként egy este eljátszották a szerző két Hegedűversenyét, közbeékelve a két Rapszodiát. A mostani teljesítményük annál is tiszteletreméltóbb, mert más-más karmesterek irányítását kellett követniük.

Bartók fiatalkori Hegedűversenyének szólistája a norvég Vilde Frang volt, aki több mint egy évtizede tartja repertoárján ezt a kompozíciót. Ámulatba ejtő „anyanyelvi biztonsággal” játszott (természetesen kotta nélkül), és az első hangoktól nyilvánvaló volt, hogy értő szeretettel közelít a műhöz. A látvány megerősítette a hangzásélmény tudatosságát: tanítani kellene, hogyan szólamának fölényes tudásán túl, milyen szoros kontaktust tudott tartani az ezúttal karmesterként fellépő Kelemen Barnabással. A kamarazenei kidolgozottságban méltó partnernek bizonyult a zenekar; külön élmény volt, ahogyan dinamikai hangzástérben realizálták a szerzői elképzeléseket. Érvényesült a hangszerelés, és a hangzás-arányok differenciálásának köszönhetően egyszerre tűnt már-már áttetszőnek és szípkázóan sokszínűnek a partitúra egésze. Ezt követte a Divertimento, majd szünet után a 2.-ként számontartott „nagy” Hegedűverseny csendült fel, Andreas Ottensamer vezényletével, szólistaként Kelemen Barnabással. Bizonyára sokan ültünk a nézőtéren olyanok, akik már (akár többször is) hallottuk az ő tolmácsolásában ezt a remekművet. (Kelemen Barnabás játssza a Bartók Új Sorozat CD-összkiadás felvételén is.) Egyszerűen megunhatatlan az a fölényes biztonság, amellyel magától értetődővé teszi a kompozíció intellektuális-érzelmi felépítését, ráadásul, teszi ezt olyan valamiféle sajátos közvetlenséggel, amely néha már-már azt az érzetet kelti, mintha őt ott és akkor foglalkoztató zenei mondanivalót bontana ki. Nem kétséges: valamennyi zenekari játékost inspirálhatta ez az interpretáció. Nyilvánvaló: ez után a lenyűgöző élmény után a hallgatóság számára is elengedhetetlenül fontos a szünet!

Nem kevésbé volt érdekes a műsor harmadik szakasza sem, amelyben két művész felváltva töltötte be a szólista és a karmester szerepét. A Serly Tibor befejezésével megszólaltatott Brácsaverseny szólistája Maxim

Rysanov volt, a dirigens pedig Sunwook Kim, aki a befejező műsorszámában, a 3. zongoraversenyben a zongoránál foglalt helyet, átadva a karmesteri dobogót Maxim Rysanovnak.

Rysanov az a brácsaművész, akivel Kocsis Zoltán a Bartók Új Sorozatban a Brácsaverseny felvételét tervezte – most az elmaradt felvételért kaptunk kárpótlást. Rysanov kitette a kottát (20. századi versenyműveknél nem példa nélküli, 21. századiaknál pedig bevett gyakorlatnak mondható ez – hiszen ez utóbbiakat néha kizárólag egyetlen alkalommal van lehetősége eljátszani a szolistanak) – de nyilvánvaló volt: ha hirtelen áramszünet lenne, sötétben is tovább tudná játszani a szolamát. A kamaramuzsikusként hasonló gyakorisággal foglalkoztatott szolista számára természetesnek tűnt, hogy kitegye a kottát – ami megkönnyítette, hogy kizárólag a zene elmélyült kifejezésére koncentráljon, anélkül, hogy memóriájának filmszakadásától kellett volna tartania.

A Nagyterem földszintjén ideális helyen ülő viszont aligha tud beszámolni Rysanov vezényletésének sajátosságairól, mivel a dirigens a zongora mögött „takarásban” volt. A Brácsaverseny dirigensét csak dicsérni lehet: Kim számára nem jelentett nehézséget, hogy közvetlen kapcsolatot alakítson ki bármely szólammal.

És ezt a karmesteri attitűdöt zongoristaként sem adta fel; hangszere mellől is mintha felelősséget érzett (és vállalt) volna az össz-hangzásért. Ugyanakkor ez a nagyformák iránti elkötelezettség nem akadályozta abban, hogy minden apró részletet érzékeny billentéssel szólaltasson meg, mondhatni, a zongorahanggal egyszersmind formált is, a mikrostruktúrák terén. És a zongora mellől ugyanúgy kereste dirigense tekintetét, miként egy művel korábban dirigensként követte érzékenyen a brácsaszolista parányi agogikai módosításait.

Az utóbbi két dirigens kezéről is remekül olvasott a zenekar; mintha csak az ő irányításukkal ismerte volna meg e műveket, olyannyira együtt lélegeztek az alkalmi muzsikus-társakkal. Ritkán érezni ilyen intenzíven: a magyar szerző zenei nyelve – világnyelv!

Élményekkel gazdagodva, fáradhatatlan hallgatóság tapsolt még hosszasan az utolsó szám után is – és a zenekari játékosok is láthatóan átértékelték ennek a napnak a kivételes voltát.

Kovács Ilona

A Magyar Rádió Művészeti Együttese, Honvéd Férfikar

2023. augusztus 27. – Budapest Kongresszusi Központ

Még nem ért véget a nyár (javában tombolt a kánikula a koncert napján), és még nem kezdődött meg

hivatalosan a hangversenyévad, a Magyar Rádió Zenei Együttese – a Szimfonikus Zenekar (Káli Gábor vezényletével), az Énekkar (karigazgató: Pad Zoltán) és a Gyermekkorús (karigazgató: Dinyés Soma) – a Honvéd Férfikarral (karigazgató: Riederauer Richárd), négy énekes szolistával – Ádám Zsuzsannával, Csővári Csillával, László Boldizsárral, Kovács Istvánnal –, valamint hat ifjú színésszel – Gábor Márkóval, Jerger Balázssal, Kiss Eszter Júliával, Sipos Áronnal, Sipos Imrével és Szina Kingával – karöltve zenetörténeti jelentőségű előadást adtak elő újból több, mint kilencven év után Hubay Jenő (1858–1937) Petőfi-szimfóniáját (op. 119, 1923). Az „újralfedezés” apropóját az évfordulók adták: ebben az évben emlékezünk Petőfi Sándor születésének 200. évfordulójára, és éppen száz évvel ezelőtt, a költő születésének centenáriuma kért a Petőfi Társaság megemlékező kompozíciót Hubaytól. Persze, azt se feledjük, hogy – ha nem is a „legkerekesebb” évforduló, de – 2023-ban ünnepeljük a zeneszerző születésének 165. évfordulóját. Műfajilag talán az oratorikus szimfónia kategóriájába sorolható a mű, mivel az énekelte szövegek lehetőséget adnak arra, hogy a zenekar játéka mellett a költő versei is elhangozzanak. A Hubay-vezényelte, 1923. február 26-i premier egyedülálló társadalmi eseménye volt a magyar elitnek. A bemutatón az akkori politikai és kulturális élet színe-java tiszteletét tette. Jelen volt Horthy Miklós kormányzó, József királyi főherceg, Csernoch János hercegrímás, gróf Bethlen István miniszterelnök, gróf Klebelsberg Kuno kultuszminiszter – hogy csak a legnagyobb méltóságokat említsük –, de tiszteletüket tették a Budapestre akkreditált nagykövetek, a magyar arisztokrácia képviselői és az akkori kulturális élet legjelesebb szereplői is. A bemutató sikere óriási volt, olyannyira, hogy arra még Magyarország határain kívül is felfigyeltek. 1926-ban szintén Hubay vezényletével Finnországban is előadták az alkotást (a Petőfi-verseket finnül énekeltek), két évvel később a Budapest Ének- és Zenekaregyesület 150. jubileumi hangversenyén hangzott fel, majd 1930-ban Debrecenben ez a mű emelte a fényét annak az ünnepségnek, melyen Klebelsberg Kuno kultuszminiszter felavatta a Déri Múzeumot. Vajon mi lehet az oka, hogy ezt a nagyformátumú alkotást az elmúlt száz év alatt mindössze négyszer adták elő 2023 augusztusáig? Többféle válasz is lehetséges. Például az, hogy a magyar nyelvű versek – Hubay éppen egy tucat Petőfi-verset zenésített meg – nem érthetők a külföldiek számára. Ennek persze ellentmond a finnországi turné, és az, hogy a bemutatón a vendégeknek ötnyelvű műsorfüzetet nyomtattak a műben megszólaló Petőfi-versek teljes fordításával. Nyomósabb érv – különösen a mai nehéz gazdasági helyzetben –, hogy óriási apparátust kér a zeneszerző, a bemutatóról szóló kritikák több mint ötszáz szereplőt emlegetnek. (Itt és most nagyjából háromszázan léptek fel, és még így is kicsinek bizonyult a Budapest Kongresszusi Központ színpada. A nézőtérből vettek el helyet a zenekar számára, a színpadon

pedig a szólisták és a kórusok foglaltak helyet.) És valljuk be, Hubay Jenő elsősorban kiváló hegedűművész és pedagógus volt, zeneszerzőként inkább a rövid, saját hangszerére írt karakterdarabokban alkotott jeleset. A rövid, sokszor magyaros jellegű zsánerdarabokban teljesedett ki zeneszerzőként – főleg, ha saját hangszerét helyezte az előtérbe. A Petőfi-szimfóniában azonban nem nagyon tudta kezelni a nagyformát. A négy tétel nagyjából azonos sémára épült: a zenekar hangulatképet festett a tételben elhangzó költeményekről, majd következett a szólista a verssel, amit a kórus fellépése zárt le. Az első két tétel (I. Születés. Nemzet öröme. Honszerem; II. Szülőföld) tisztán erre a szerkezetre épült. Gyakran hallottunk pasztorális jellegű megszólalásokat. Sok dolguk volt például a II. tételben – az Est című verset illusztráló – a tücsökciripelést és márdarcsicsérgést imitáló fuvalának, a tárogatót utánzó oboának és a klarinétnak is. Különleges, ritkán használt hangszeresek is segítettek megrajzolni a falusi idillt, így a kolompot felidéző ütőhangszer, vagy a cimbalom szerepeltetése is. A tétel egyes fordulatai mintha Erkel Bánk bánjából a Tisza-parti jelenetet idézték volna. A jellegzetes bővített szekundus dallamok is a Petőfi számára oly kedves magyar Alföldet igyekeztek megjeleníteni. Szinte az újdonság erejével hatott, hogy a III. – Júlia – című tételben megtört a korábbi rend és ezúttal a kórus, méghozzá a női kar indított. Ide két költeményt választott a zeneszerző – az Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe és a Minek nevezzelek? című verseket –, édes, optimista hangulatú dallamokkal kifejezve a

szöveget. Az utolsó tétel programja (Szabadságharc. Búcsú. Halál. Megdicsőülés) aztán éles kontrasztként szolgált a szerelem ábrázolásához képest. A hangszerelésben immár a rézfúvósok és az ütők domináltak, itt csatlakoztak a Honvéd Férfikar kiváló énekesei, a megdicsőülést pedig a Gyermekkar angyali hangzása tette teljessé. A fentiekből is kitűnik, hogy minden közreműködőtől nagyfokú koncentrációt igényelt a mű megszólaltatása, és valóban, minden tekintetben példaeértékű előadást hallhattunk. Szerencse, hogy nemcsak a Bartók Rádió közvetítette egyesben a hangversenyt, hanem kamerákkal is felvették az eseményt. Remek volt a zenekar, csakúgy a kórusok is. A szólisták közül magasan kiemelkedett a Petőfit megszemélyesítő László Boldizsár. Nemcsak azért, mert vállán vitte az előadást (végig a színpadon volt, és minden tételben jelen volt), de ő érzékeny hangszínekkel, artikulációval és kifinomult dinamikával valóban értelmezte és megjelenítette a szöveget, nem utolsósorban pedig kristálytisztan, mindvégig érthető szövegmondásával tűnt ki. Dicséret illeti az est karmesterét, Káli Gábort is, aki remekül összefogta ezt a hatalmas zenei apparátust. Vezénylése az utóbbi években egyre letisztultabbá válik. Most már kerüli a felesleges mozdulatokat, jelzései éppen ezért egyértelműbbek, világosabbak a muzikusok számára. Örömteljes esemény volt a Petőfi-szimfónia „felébresztése” és csak remélhetjük, hogy nem kell hosszú évtizedeket, vagy éppen egy jeles jubileumot kívárni ahhoz, hogy újra hallhassa a közönség Hubay Jenő Petőfi-szimfóniáját. ■

A DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR . PRÓBAJÁTÉKOT hirdet I. HEGEDŰ TUTTI egész állásra

A próbajáték ideje:
2023. november 14. (kedd) 10.00 óra

A próbajáték helye:
A Duna Szimfonikus Zenekar próbaterme
(1105 Budapest, Halom u. 42.)

A próbajáték anyaga 1. forduló:
- J. S. Bach szólószonátáiból vagy partitáiból egy tetszőleges tétel
- Tetszőleges első tétel kadenciával Mozart G-dúr (No. 3.),
D-dúr (No. 4.) vagy A-dúr (No. 5.) hegedűversenyéből.

Zenekari állások – kijelölt részek a következő művekből:

1. Weber: Oberon – nyitány
2. Brahms: IV. szimfónia – IV. tétel
3. Schumann: II. szimfónia – II. tétel
4. Beethoven: II. szimfónia – II. és IV. tétel
5. Mendelssohn: Szentivánéji álom – Scherzo

A próbajátékon való részvétel követelménye:
– felsőfokú szakirányú végzettség

Az írásbeli jelentkezéseket szakmai önéletrajzzal és elérhetőséggel személyesen vagy e-mailben 2023. november 10-ig az alábbi címekre várjuk:

- Zenekari iroda:
Duna Zeneház (1105 Budapest, Halom u. 42.)
- E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
- Telefon: **+36 20 772 43 85**

A próbajáték anyaga a zenekari irodában egyeztetést követően személyesen átvehető vagy honlapunkról letölthető!
www.dunaszimfonikusok.hu

**A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.
További információk az említett elérhetőségeken.
Az állás betöltése: 2023. december 1.**